

PROTOKÓŁ KONTROLI

koordynowanej przeprowadzonej w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Białymstoku, ul. Malmeda 8, 15-464 Białystok. Kontrolą objęto Ośrodek Interwencji Kryzysowej MOPR w Białymstoku, ul. Włókiennicza 7.

Dyrektorem Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku jest od 28.11.1996 r. Pani Zdzisława Sawicka.

Kierownikiem OIK jest dr Joanna Jarzębińska-Szczebiot.

Kontrolę w dniu 27 listopada 2009 r. przeprowadziły:

1. Idalia Wyszyńska – starszy inspektor w Wydziale Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku, przewodniczący zespołu kontrolnego, na podstawie pisemnego upoważnienia do kontroli nr 519/09 znak: PS.IX.IW.0939-519/09 z dnia 12.11.2009 r. wydanego z upoważnienia Wojewody Podlaskiego przez Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej, Pana Andrzeja Kozłowskiego;
2. Joanna Żukowska - starszy inspektor w Wydziale Polityki Społecznej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku, na podstawie pisemnego upoważnienia do kontroli nr 520/09 znak: PS.IX.IW.0939-520/09 z dnia 12.11.2009 r. wydanego z upoważnienia Wojewody Podlaskiego przez Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej, Pana Andrzeja Kozłowskiego.

Przedmiot kontroli i okres objęty kontrolą:

Ocena prawidłowości i efektywności realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, w okresie od dnia 01 stycznia 2009 r. do dnia kontroli.

Kontrolą objęto następujące zagadnienia:

- 1/ Założenia organizacyjne.
- 2/ Przebieg i efekty oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.
- 3/ Kwalifikacje kadry realizującej programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie.

- 4/ Współpraca podmiotu kontrolowanego z innymi instytucjami w zakresie objętym kontrolą.

W trakcie kontroli ustalono, co następuje:

Ad. 1

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku jest jednostką organizacyjną Miasta Białegostoku, utworzoną na podstawie Uchwały Nr XII/107/90 Miejskiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 26.04.1990 r. w sprawie utworzenia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Białymstoku. [akta kontroli nr 1-2]

MOPR funkcjonuje w oparciu o statut nadany Uchwałą Nr IX/77/03 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie nadania statutu Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Rodzinie w Białymstoku (zmienioną uchwałą Nr XXXII/390/08 Rady Miejskiej Białegostoku z dn. 29.09.2008 r.) [akta kontroli nr 3-8], a także w oparciu o Regulamin Organizacyjny Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku, stanowiący załącznik do Zarządzenia Nr 1396/05 Prezydenta Miasta Białegostoku z dnia 17.02.2005 r. w sprawie zatwierdzenia regulaminu organizacyjnego Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku. [akta kontroli nr 9-16]

Zgodnie z § 4 pkt 4 statutu, MOPR w Białymstoku wykonuje zadania pomocy społecznej z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat. Do zadań MOPR należy również – zgodnie z § 6 pkt 12 statutu – prowadzenie Ośrodka Interwencji Kryzysowej oraz Specjalistycznego Poradnictwa Socjalnego i Rodzinnego. OIK jest jednostką organizacyjną funkcjonującą w strukturach MOPR. Zadania OIK określa § 15 Regulaminu organizacyjnego MOPR.

Ad. 2

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Białymstoku realizuje programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie w trakcie roku szkolnego, tj. w okresie od września do czerwca. Edycja 2008/2009 rozpoczęła się 11.09.2008 r. (pierwsze zajęcia w 2009 r. odbyły się 08.01.), zajęcia trwały do czerwca 2009 r. W lipcu odbyły się dodatkowe dobrowolne spotkania, utrwalające

zdobytą wiedzę i umiejętności, ukazujące alternatywne formy spędzania wolnego czasu. W edycji 2008/2009 uczestniczyło 21 osób. Pełny cykl zajęć ukończyły 4 osoby.

Edycja 2009/2010 jest w trakcie realizacji; zajęcia rozpoczęły się 17.09.2009 r., do dnia kontroli odbyło się 12 spotkań. Grupa liczy 9 uczestników, systematycznie na zajęcia uczęszcza 7 osób. Dwie osoby z poprzedniej grupy kontynuują udział w zajęciach.

Łączna liczba osób poddanych oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym w okresie objętym kontrolą wyniosła 24; część osób zrezygnowała z udziału po pierwszych zajęciach; jedna osoba zgodnie z zaleceniem kuratora uczestniczy w innych zajęciach prowadzonych przez Stowarzyszenie Penitencjarne „Patronat” w Białymstoku.

W celu upowszechnienia informacji o realizowanych programach oraz oferowanych formach pomocy, MOPR wystosował w październiku 2007 r. i w kwietniu 2008 r. pisma do Prezesów Sądów Okręgowego i Rejonowego w Białymstoku oraz do Kuratorów Okręgowego i Rejonowego [akta kontroli nr 17-32] informujące o prowadzonej w OIK grupie korekcyjno-edukacyjnej dla osób stosujących przemoc w rodzinie. W toku kontroli uzyskano informację, iż w 2008r. pracownik OIK wziął udział w spotkaniu Rady Terenowej ds. Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym dla Sądów Okręgowych w Białymstoku, Łomży, Suwałkach, podczas którego przedstawił założenia realizowanego przez pracowników MOPR programu pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie. Podobne spotkanie planowane jest w grudniu br.

Ponadto w 2008 r. MOPR OIK opracował nowe wizytówki zawierające treści skierowane do osób stosujących przemoc. Wizytówki były rozdawane przez pracowników OIK, pracowników socjalnych MOPR oraz funkcjonariuszy Policji osobom uwikłanym w problem przemocy. Podczas interwencji domowych związanych z przemocą w rodzinie, w toku zakładania „Niebieskiej Karty”, funkcjonariusze Policji zachęcają osoby uwikłane w przemoc do kontaktu z pracownikami OIK. Zespoły pracowników socjalnych MOPR posiadają informacje o grupie dla sprawców, podczas wizyt w środowisku zachęcają do udziału w zajęciach osoby zainteresowane.

W toku zajęć prowadzonych wspólnie przez Komendę Wojewódzką Policji w Białymstoku, MOPR w Białymstoku i Areszt Śledczy w Białymstoku, osoby opuszczające areszt były informowane o możliwości udziału w grupie korekcyjno-edukacyjnej.

Ponadto pracownicy OIK uczestniczą w pracach zespołów interdyscyplinarnych, organizują kampanie na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, opracowują i realizują

programy profilaktyczne umożliwiające rodzinie dotkniętej problemem przemocy lub znajdującej się w innej sytuacji kryzysowej przezwyciężenie trudności, dokonują bieżącej analizy skali zjawiska przemocy w rodzinie.

Podstawowym założeniem opracowanego przez pracowników MOPR OIK w Białymstoku *Programu pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie 2007-2008 2009-2010* [akta kontroli nr 33-40] jest pomoc w zaprzestaniu stosowania przemocy oraz trening konstruktywnych zachowań. Działania podejmowane w ramach realizacji programu obejmują min.:

- wyposażenie uczestników w podstawową wiedzę na temat agresji, zjawiska przemocy w aspekcie prawnym i psychologicznym,
- uzyskanie przez uczestników świadomości własnych zachowań o charakterze przemocy,
- wzmocnienie w uczestnikach poczucia odpowiedzialności za zachowania przemocowe,
- naukę rozpoznawania przez uczestników sygnałów ostrzegawczych zapowiadających zachowania przemocowe oraz opracowanie „planu bezpieczeństwa” zapobiegającego użyciu siły i przemocy [akta kontroli nr 41-46],
- naukę zachowań alternatywnych do przemocowych,
- poprawę funkcjonowania w związku i w rodzinie, wzmocnienie poczucia własnej wartości, naukę partnerskiego i konstruktywnego wyrażania uczuć.

Treści edukacyjne oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych opracowane zostały na podstawie *Wytycznych do tworzenia modelowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie*, stanowiących zał. nr 2 do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Program realizowany jest zgodnie z metodą Duluth. W trakcie realizacji programu stosowane są następujące metody pracy: wykłady, treningi asertywności, komunikacji, zastępowania agresji (elementy), praca indywidualna na forum grupy, praca w oparciu o dynamikę procesu grupowego, analiza filmu, drama, prace pisemne. Wykorzystywany jest odtwarzacz DVD, rzutnik multimedialny, uczestnikom przekazywane są materiały informacyjne.

Oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym w bieżącej edycji poddane są osoby:

- a/ skazane za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym (2 osoby),

b/ stosujące przemoc w rodzinie, które uczestniczyły w terapii uzależnienia od alkoholu (1 osoba),

c/ osoby, które w wyniku innych okoliczności zgłosiły się do uczestnictwa w programie (21 osób). Decyzje o uczestnictwie w programie spowodowane były konfliktem w rodzinie, problemami wychowawczymi, zachowaniami agresywnymi wobec dzieci, trudnościami w panowaniu nad negatywnymi emocjami, żądaniem partnerki, groźbą złożenia (złożeniem) w prokuraturze doniesienia o przemoc w rodzinie.

Uczestnikami programu są mężczyźni, w wieku 18-60 lat, z terenu Miasta Białystok i okolicznych gmin; zarówno korzystający ze świadczeń pomocy społecznej, jak i o wysokim statusie materialnym. Jedna osoba uczestniczyła w terapii uzależnienia od alkoholu (jest po leczeniu odwykowym, bierze udział w mitingach AA).

Podczas pierwszego spotkania indywidualnego zakładana jest *Karta interwencji*; Karta zawiera podstawowe informacje o osobie zgłaszającej się, rozpoznanie sytuacji rodzinnej i prawnej, rodzaj i formy stosowanej/ doznawanej przemocy itp. (Karta wypełniana jest w stosunku do każdego klienta OIK). Przed przyjęciem do programu korekcyjno-edukacyjnego, pracownik OIK przeprowadza rozmowę z każdym uczestnikiem, służącą zdiagnozowaniu potrzeb klienta i wstępnemu ustaleniu celów. Podczas rozmowy sprawdzany jest stopień identyfikacji osoby z problemem, jej świadomość potrzeby pomocy; uczestnik zapoznawany jest z celami i przebiegiem oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Bezwzględny warunkiem przyjęcia do programu jest uznanie przez uczestnika faktu stosowania przemocy w rodzinie.

Podczas pierwszego spotkania grupowego ustalane są reguły uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym, następuje formalne przyjęcie kontraktu (kontrakt jest opracowany przez całą grupę, metodą „burzy mózgów”, reguły spisane są na karcie wiszącej na ścianie w sali, gdzie odbywają się zajęcia). Omawiane na pierwszym spotkaniu reguły obejmują obowiązek systematycznego udziału w zajęciach, obowiązek bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego zachowania w trakcie uczestnictwa w zajęciach, zobowiązanie do powstrzymywania się od zachowań przemocowych w kontaktach z członkami rodziny i innymi osobami, wymóg uznania osobistej odpowiedzialności za fakty stosowania przemocy w rodzinie, zasadę poufności, obowiązek zachowania trzeźwości.

Program zakłada 42 spotkania grupowe (po 2h); ponadto w programie uwzględniono spotkania indywidualne oraz spotkania z członkami rodziny uczestnika – wg zgłaszanych potrzeb. Uczestnicy mają również możliwość skorzystania z porad psychologa i prawnika – pracowników OIK. Zajęcia odbywają się w każdy czwartek w godz. 17-19, w siedzibie OIK. Sala wyposażona jest w podstawowe meble, sprzęt audio-wizualny, materace terapeutyczne. Program realizowany jest w systemie otwartym, tzn. w trakcie trwania programu dołączają nowi uczestnicy, przechodząc po kolei wszystkie sesje. Minimalny czas pracy z każdym uczestnikiem zajęć – 84h.

Zajęcia grupowe podzielone są na 8 bloków tematycznych:

- analiza przemocy fizycznej
- zastraszanie i onieśmianie
- analiza przemocy emocjonalnej
- izolowanie
- zaprzeczanie, obwinianie, pomniejszanie
- przemoc seksualna
- przemoc ekonomiczna
- wymuszenie i grożenie.

Po każdym spotkaniu osoba prowadząca zajęcia wypełnia *Kartę spotkań grupy korekcyjno-edukacyjnej* [akta kontroli nr 47-48], zawierającą min. tematykę spotkania oraz jego szczegółowy przebieg; ponadto z każdego spotkania sporządzane jest sprawozdanie. [akta kontroli nr 49-50] Prowadzone są listy obecności. W toku kontroli ustalono, iż w przypadku nieobecności na zajęciach uczestnicy programu przekazują usprawiedliwienia telefonicznie bezpośrednio pracownikom prowadzącym zajęcia. Jak wynika z wyjaśnień P. Jacka Gryczewskiego, terapeuty OIK, uczestnicy chętnie nadrabiają zaległości wynikłe z nieobecności na zajęciach.

Po zakończonym cyklu zajęć uczestnicy wypełniają ankietę ewaluacyjną [akta kontroli nr 51-52], oceniając stopień przydatności i efektywności zajęć. Ankieta jest anonimowa i dobrowolna.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi podczas kontroli, OIK prowadzi działania monitorujące i ewaluacyjne efektów programów korekcyjno-edukacyjnych. Pracownicy prowadzący zajęcia są systematycznie superwizowani (raz na kwartał) przez certyfikowanych specjalistów ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Ewaluacja jest

ponadto prowadzona na podstawie ankiet oraz informacji zwrotnych uzyskiwanych bezpośrednio od osób stosujących przemoc w rodzinie, uczęszczających na zajęcia. Sytuacja domowa rodzin uczestników zajęć jest monitorowana przez pracowników socjalnych MOPR, pracowników OIK oraz Policję. Ponadto pracownicy OIK utrzymują stały kontakt z instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w sprawy podopiecznych Ośrodka (Policja, kuratorzy, pracownicy socjalni). Z wyjaśnień udzielonych przez P. Gryczewskiego wynika, iż uczestnicy dysponują danymi kontaktowymi do osób prowadzących zajęcia, wiedzą gdzie mogą zwracać się o pomoc. Wg informacji przekazanych przez P. Gryczewskiego, OIK nie odnotował przypadków ponownego stosowania przemocy w rodzinach osób uczęszczających na zajęcia.

Pracownicy OIK regularnie pogłębiają swoją wiedzę w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie.

Po zakończonym cyklu zajęć uczestnicy otrzymują zaświadczenia o ukończeniu programu. Zaświadczenia o udziale w programie stawiane są również w trakcie jego trwania, na prośbę uczestnika. [akta kontroli nr 53-54]

Ad. 3

Program korekcyjno-edukacyjny realizowany jest przez 2 osoby – mężczyznę i kobietę (terapeutę oraz specjalistę pracy z rodziną). Z analizy dokumentów przedstawionych podczas kontroli wynika, iż osoby te posiadają wymagane kwalifikacje. Szczegółowy opis kwalifikacji stanowią akta kontroli nr 55-56.

Ad. 4

W celu dostosowania zakresu pomocy do sytuacji i potrzeb odbiorców, Ośrodek współpracuje ze służbami i instytucjami, które w zakresie swoich kompetencji zapewniają wsparcie osobom i rodzinom znajdującym się w kryzysie, są to min:

- Policja
- komisje rozwiązywania problemów alkoholowych
- Sąd Rejonowy i Sąd Okręgowy w Białymstoku
- ośrodki pomocy społecznej
- lokalne organizacje pozarządowe
- Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 'Niebieska Linia'.

Pani Zdzisława Sawicka – Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku została poinformowana o:

- 1) prawie zgłoszenia, przed podpisaniem protokołu, umotywowanych zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole
- 2) prawie do odmowy podpisania protokołu kontroli i konieczności złożenia w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania, wyjaśnienia przyczyn tej odmowy.

Zastrzeżenia, o których mowa w pkt 1 powinny być zgłoszone na piśmie do Dyrektora Wydziału Nadzoru i Kontroli Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku w **terminie 7 dni** od dnia otrzymania protokołu kontroli.

Protokół sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, z czego jeden doręczono Pani Zdzisławie Sawickiej – Dyrektorowi Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Białymstoku.

O przeprowadzeniu kontroli dokonano wpisu w książce kontroli prowadzonej przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku - pozycja 22/09.

Białystok 9.12.2009

(miejsce i data podpisania protokołu kontroli)

DYREKTOR
Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie
w Białymstoku

[Signature]
mgr Zdzisława Sawicka

podpis kontrolowanego

[Signature]
Idalia Hysajnska

[Signature]
Joanna Lukonska

podpisy kontrolujących

Jeden egzemplarz protokołu otrzymałam :

DYREKTOR
Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie
w Białymstoku

Białystok 4.12.09.

[Signature]
mgr Zdzisława Sawicka

(miejsce, data i podpis kierownika podmiotu kontrolowanego)

[Handwritten mark]